

מאמרים.

מאת א. שטיינמאן.

לבנישים.

הַחֲסִיד וְהַמְשׁוֹרֵר.

החסיד והמשורר, שתי הטבעות האחרונות בשושלת ההתפתחות וחימתן של מחזור ירוע בתולדה, שווים בכמה וכמה ממדותיהם לפי ששניהם הם היחידים שבאו להתקומם כנגד הטבע ולמרוד במין.

שניהם מתכוונים לעקוף את הכל, החסיד אומר: הכל אסור! כלומה, הטבע אסור בהנאה וכמעט גם במגע. פגול הוא. כנגד זה מכריז המשורר: הכל מותר! הבשר והטבע נפסדים הם. לכן ניתנה הרשות להחריבם. יתר על כן: החורבן וההרס חיבה הם. לרוחו של האדם הממריא אל על, „אנחנו רק קרוצי-חימר, רק גופים — החריבו“ — קורא לפורג, בן-גילו של בודלר. אמנם, המשורר אינו מתיר אלא במחשבה ולהלכה, במעשה, הוא על הרוב חסיד גמיר ופרוש, לפי שחלק גדול מיצירתו מוצא את תקונו בדמיונו הנפרז של המשורר.

החסיד והמשורר שוטמים שניהם את הפריה רבייה וצמאים אל הפגנות בחיק ההסתכלות, שהיא על חוף הנירבנה. הם לוחמים עם הטבע, הראשון — בכלי-זינה של הנזירות. והשני — בפריצת גדרים, שעל ידי זה הוא קורע מעל הטבע את לבושי הקרושה, מוצץ מתוכו את כל אונו ומזיקע את קלוננו. החסיד פורש מן הבשר והיין והמשורר מפסם את עצמו בבשר ומכסם את עצמו בין עד כדי בחידה. זה וזה מרדו כשטף ובתנועה תמידית. המנוחה היא משאת נפשם, „שובי נפשי למנוחיוכי“ — מתחנן החסיד על נפשו; „גר אלהים נשבת אדם — אומר בעד ה„תניא“ — כשם שהלכה רועדת ונכספת להפרד מפתילתה ואינה יכולה, כך רועדת הנשמה ונכספת להפרר מן הגוף ואינה יכולה“.

החסיד והמשורר עיקר מהותם היא הליריקה, כלומר: הפחד. המוסר והיופי מפחידים לחיות בעולם תחתיו זה. החסיד עומד תמיד לפני קונו ככלי מאב בושח וכלימה וכל עצמותיו תרעננה. היופי מפחד אפילו מפני ביטוייו. עצם, כל שחלוש הוא, מפתק, רחוק מן החיים וקרוב אל המות, הריוה מקפיד יותר על עצמו ומרגיש כאב אפילו מנגיעה כל-שהיא. עצם, כל שחולה הוא, יפה עדין ונוח להכבש על ידי החומר, הריוה מסתתר יותר ואומר לאתרים אפילו נגיעה בו.

המוסר והיופי צנועים ונכנעים הם מטבעם, עיניהם כבושות תמיד בארץ או תלויות בשמים בבקשת רחמים. הלירוקה היא פצע. ספר התהלים מתחילתו ועד סופו הנהו ספוג פחד. "רשת טמנו לרגליו", "הצילה מחרב נפשי", "המה יבטח, יראו ביו", "הושיעני מפי אריה", "כל רואי ילעיגו לך". זהו פחד מפני ההויה, מפני כחות הטבע, השוטמים את המוסר והיופי, לפי שהללו כופרים בהם. מפני כך חושדים תמיד החסיד והמשורר ורואים את עצמם מוקפים אויבים, המתנכלים לנפשם ומתכוונים להטיל בהם זוהמה ולקרנם אל החומר. סטרינדהג מפחד תמיד מפני רוצח פלאי. הנריך הינה מוטל כל הימים חולה על ערש דוי, ארץ רבה היא לו ערש דוי, כמשיח הצער הוא מתיר ואוסר את אכפלויותיו ורק לעג וכוז עד פצעיו. פעמים הוא גם ממטיר על הפצעים סחי ואשפה, בשביל לכסותם מעין ורה ועשותם כתמים.

בעלי המוסר והיופי הם מטבעם אינדיבידואליים ומתבודדים, לפי שכבה באו בסוף המחזור. אחרי אשר קצרה ירם של המחוקק, הכהן, הנשיא, השופט והנביא המוכיח להיטיב את מעלליו בני האדם וזוכך את מרותיהם, כבר התיאשו גם החסיד והמשורר כלהקן עולם. שניהם רק את נפשם כאו להציל. הם חרדים על ניצוצם ושומרים עליו. "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתני בבית ה' כל ימי חי לחרות, בנועם ה'", לחרות, כלומר: להסתכל. ואילו החיים הם מלחמה. כל איתני הטבע אויבים לאדם. והחסיד מבקש לברוח מן הטבע. הוא בורח אל תוך הברידות, אל המינופים, אל המערה, אל היער. אל בין אריות ורובים, כלומר, שוב הוא חוזר בעל-כרחו אל בין זחועותיו של הטבע. אבל לעולם הוא מבקש לו מקלט בברידות. "צפור בודד עק נג" קראו עד עצמם המלך החסיד, נעים ומירות ישראל, יחד עם וורלן משורר צרפת.

אכן, לא לחנם ספוג החסיד תמיד פחד ורואה רשת פרושה לרגליו, לפי שהטבע טמן באמת פח לרגליו ומשתמש בו לתועלת עצמו. הפחד מביא את החסיד לירי הכנעת. קשה לו לשאת את הויתו והריתו כופר בה. "אני תולעת ולא איש", "הנני עפה ואפר", "חוטא ופושע אני"—כך מעיד על עצמו החסיד. עדות זו אמשלה היא לחסיד, תיקון לחטאיו. הוא אומר: אינני אדם, אינני הוזה חי. רומם אני, במל ומבוטל אני, רגב עפר אני. מן הטבע ברח, אליו הוא שב ושם מבקש הוא לנפשו חסות. אולם חוץ מזה דרכו של החסיד לבקש לנפשו חסות ותיקון גם באדם, בצדיק גדול ממנו, בצדיק הדוח, שיפיו של הלה, לפי השערתו ואמונתו של החסיד, גדול הוא משלו, ודאי יותר וקים. יפיו של צדיק זה, השופך את ממשלתו על חסידים או תלמידים רבים, העושים את רצונו ונכנעים אליו, ודאי הוא באמת משל החסיד, לפי שכבר ספג לתוכו כמה ופמה

ניצוצות של חסידיו ותלמידיו והריתו קרוב יותר אך אחדות השלהבת, אשר אליה תכסף נפש האדם. החסיד מניש את ניצוצו אך צדיק זה באמת ובלב תמים ואומר לו: קרבני נא, מאורי, אל שלהבתך ועל ידה אל שאר הניצוצות שזאתי, אופה נא לשרת לפניך, כדי שכולנו יחדיו נבניע את האויב המשותף. את הסמך, את הקליפה, את הסיטרא-אחרא. ואמנם, הצדיק שגויב הוא מן הטבע. הוא משרד את מערכותיה ומגן על נשמתו של החסיד מפני האיתנים. הצדיק נזור והקב"ה מקיים, הקב"ה נזור והצדיק מבטל. החסיד מאמין בצדיק. האמונה היא כחם של החסידים במלחמתם עם השטן, היא הדיסציפלינה במערכות המלחמה. צריך להזיין, לחגור את כל הכחות למלחמה. להכניס אל המערכות המון לוחמים. לרכוש נפשות. אחרי שהחסיד כבר נתרבק בצדיק ונתקן על-ידי זה את ניצוצו וגם תקן את פגם חייו, הוא בא להכניס גם את נשמותיהם של אחרים תחת כנפי הצדיק ולקרב את ניצוציהם אל שלהבתו. החסיד, התולעת, העפר והאפר, בו גם לאחרים, התורעים, גופם מהו בעיניו?—חרס הנשבר, כלי נפסד. ואת נשמתם של הגופים הוא מתקן ברצון ובאונס. בכל מיני כלי-זין. לשם קירוש השם וקירוש הצדיק יותר לחסיד גם להתאכזר על אחרים, חיבה היא לו. כל המדות הרעות נתקנות בשרשן, כשהן באות לקדש שם שמים. שברית הכלים לשם תיקון הניצוץ מצוה היא. הרשות נתונה לחסיד לרדוף את הרשע, לבנות את צלמו, להכניעו עד חרמה לשם תיקון נשמתו. החסיד, התולעת, הפצע, הכוסף אך הנירכנה, מתנבר כארי ולוחם לשם שמים ולמוכתו של הטבע, השואף דמים, כדי לברוא עלידיהם מינים. וכך נעשה החסיד הלוחם עם הטבע כלי-שית בידו של הטבע. יצא למלחמה בשם אחדות הניצוצות וגרם להתנוששות גופים וראחדותם. בנר בכדירות—ויצא לרשות המין.

החסידות בכל הזמנים היתה מועלת בשליחותה. היא מוסרת לידו של הטבע כלי-זינם של המוסר והיופי. היא מתירה את החרב ושופכת קסמים על החיים. אמנם, האדם שפל ובוזי הוא. חוטא ופושע הוא, אבל תמיד יש לו תקנה: התשובה, הרביקות בצדיק. הצדיק הוא לחסיד תכלית ומשאת-נפש. כל אדם יכול להגיע לידי מדרגתו של הצדיק. ניתנו לחיים מרחקים, המגרים יצר הכיבוש. כיבוש היצר מגבירה תאוות החיים. החסידות מניעה לידי כך, שאוסרת את העצבות ואת היאוש. הספקות ילדי השטן הם, מרה שחורה היא בתה של הסיטרא-אחרא. אסור לכפור ביופי. היופי וודאי הוא, שריר בעולם זה. כהנו הוא הצדיק. הצדיק הוא גם המושל. הטבע עצמו נשמע לו. הטבע הוא הדום רגליו של הצדיק, יסוד העולם. גם ההדום קרוש הוא, שוכה להעשות מדרם לרגלי הצדיק. החסיד, שהמשיל את עצמו כאפר ועפר, לא הפסיד מעכשיו כלום, שגם העפר

והאפר קרושים הם. הרומם, הצומח וכל החי קרושים הם, שוכו ומגולדו לשמש את הצדיק. כל עשב, כל עלה וכל אינן מהללים יה, רבון עמין, ואת בנו יחידו, את הצדיק, אפילו בהמות, [חיות ועופות ממאים נשמעים לצדיק, כשהצדיק היה מתפלל היו גם הכבשים כורעים לפניו והקשיבו לדבריו ברממה דקה. ככאן דרגא לעבודת אליים, להערצת הטבע, סעודה של מצוה, היולא של צדיקים. הבשר הנאכל הוא בשר גופו של הצדיק והיין הנשתה דמו הוא. השירים של המאכלים פירושי מובח הם. זה השלחן אשר לפני ה', גם הבשר, כלומר, הטבע, מקבל תיקון. נפל החסיד שבי בידי הבשר והיין.

פחד ההוויה, אהבת ההתבודדות, מרד בטבע, כוסף הנירבנה ושאיפת להכתכלות — הם גם מדותיו של המשורר. בן הוא לנפסד וללקוי ומפחד מפני הכעור, הממלא את חלל ההוויה. על כן הוא בורא לנגשו עולמות יפים. הוא מרקיע עליהם כמושל אוירי ובודד. „אני עבר, נכנע אני, שפל!“ — קרא על עצמו החסיד. אולם המשורר מכריז על עצמו בנאות: „בן-מלך אני, גאה, נשגב, רם על רמים“. החסיד משפיל את בשרו, והמשורר מרומם את רוחו. אולם גם המשורר לא לתהו ברא את עולמותיו, לשבת יצדם. הריקניות צער היא לאדם. בעולמותיו-רמוניתיו זורע המשורר בריות לאלפים וממדיק את עצמו עליהם, שאם אין עבדים על מי הוא מולך? מרד המשורר במציאות, ברח מתוכה לפי שכני-חיופי נפסדים הם. כואב הוא את צער הכמישה של כל יופי ארצי. אולם התושבים שר עולמותיו לא נוף להם ולא דמות הגוף. הם טוויי אור. המשורר מתרפק עליהם במתיקות שכרון, הוא משוטט ברחיבות קריה, בתוך התשואות, שולח מבטי בוי בפרצופים עוברים ושבים, שירפם ועושם גלי עצמות. הה, בני אדם חלכים, הה, עבדים מתפרצים, עלובים, מבלי עולמות הוד! לבן, לבן להם. התמכרו לחיי חול והבל. אמנם, לא תמיד יוכה במבטו. בחול הוא, כהיל המשורר, בין הגלים הנועשים נשא הוא ביעף עם מפרשיו. עיניו מתהלכות לפניו קדימה ומסיתות גופים. חללים נופלים לרגליו. בנהרי נחלי יעה ודמעות אדם ירחין פעמיו, נתרוקנו לעיני רחובית קריה. הם כל בשר! גוע כל היקום! יחיד בודד פוכע המשורר קוממיות בין משואות עולם חרב. שבר כל הכלים, השמיד בשר. אולם כל שהמשורר סמריא לגבוהות מן הגוף והלאה, מן הבשר ולמעלה, אך בין ערפלי רמויות, כן ישפרו בעיניו הגוף והבשר, שכבר קרמו עליהם את הערפלים לתפארת. הולכים עולמת המשורר ויורדים למטה. המרחקים מצחצחים צורות-הבשר של החיים ונוככים עליהן ארגמן. בין ערפלים מרחף המשורר הסנצח, אשר לא אמר די בכיבוש מרחקים ובנצחון קר על כריות אור, צריך לנצח את הקרוב, את הבשר המורד, ויחד עם זה גם מבטיח להכנע. המשורר

משפיל את מכמו. בנייבה, בין חרכי ערפלים הוא מציץ על דרי מטה. רץ, רץ
הוא ברחיבות קריה עם קרני האור אשר ננב מן האלים ולהוט לזכות בהן את
הבריות העלכות. תמה הוא עליהן, שלא נודרו הללו ליהנות מאורו הגדול. הן
הוא בן-מלך ובידו להנחילם עושר רב. הוא מרמו לבני-הארם, קורא להם
בתהוים, בשירה, בדברי קצף, במחמאות, באכזריות, באמת, כשקר; מפתח
אותם ברות, בכשר, בחיוניות הקרוב והרחוק, בפרחי המציאות ובילדי הרמיון.
וכשאינן אונים קשובות למשורה, אם אינו נענה מיד, הריהו בא גם בסערת
מלחמה. הוא לוחם בכל מיני כזיון. הוא מתהדר בגבורתו או בחולשתו,
בכח שריריו או במחלתו, באהבת-חיים ובכוסף-מות, בדברי תחנון כאחד קרוש
או בניבול-פה. כל הדרכים כשרים לשירה כלחסירות. כי כבר בחל המשורר
ביצורי-רמיון. הוא שואף להעלות ניצוצות מגופו בשד ולהרביקם אל שלהבת
היופי, להתנשא עלי במות לקור מחיאות-כפים ותרועות-שמחה לעטוף את
החיים אדרות זיו ולהצית עינים. וכך אנו רגילים לראות את המשורר, השב אך
החברה, אחרי שכבר עלה ממנה ובו לה, לפי ערות עצמו, ומחניף בפיו
לשבע, אל שלחן המעדרים היא עומד כעני בפתח ומקלם את רבשכ ואת היין.
הוא מרוסם ומשפיל את עצמו בנשימה אחת. משפיל את יצורי דמיונותיו,
ילדי המנוחה וההסתכלות, משיל^ל זוהמה ביופי הנכסף ושופך על נפשו חצי
לענו כהיינה וכוולטר. חוטא המשורר לרוחו והורו אליו בתשובה ומתחרש גם
עד תשובתו. בורח מנפשו ושכ, יורד לעולם התחתון, פורח בחלל עולמות,
עולה ויורד, נע וגה, מתקצף, מתרגן, כוחל בחיים ומסיע מבחירתו אבנים
לשירה. אולם שירה זו עצמה, שיסודה ומהיתה הם המות והבחילה, נעשת זמר
לחיים. היא נעשית רכוש החברה ומרסור המין. אחרי כך באים יושבי-הראש
של החברה, הרצים, התגרנים, המרסורים, העסקנים, הדברנים, נוכיף חסר
לשירה, פרח המות, שמים את דפיה הכמורכים בארונותיהם, שואלים ממנה
פתגמים בשביל נאומי ברכותיהם ליום כבודת-הדודים ומשמיעים פסקיה על
כוס יינם. בחור ירקמה באוני בתולתו, אהובתו, האוטה תקשור ממנה לעצמה
גזמים וסופר הדורות עושה אותה גלגל בין גלגלי מציבות ועליות חיים.
אלו הם פירותיהם של החסיד והמשורר, אשר קראו להחם עם השבע
והמין. הם זרעו את המות והבאים אחיהם קצרו את החיים. קראו לבחילה,
אולם מאחורי כתפיהם עומדים תמיד מוזמנים שלוחי טבע, אשר שתו ממעינותיו-
דמיונותיו של המשורר וגם לנמו מכוס יין כשר של הצדיק. השלוחים קוראים
אל החמדה, הבשר והכיבוש. הם קוראים דוקא בשמו של היופי וגם של המוסר,
מוסר הכוב, בן המכע, מוסר האדונים, אדוני הבשר.

לְבַת־חַלְהָה וּבְרֵיעָבֵד.

שיר קינה לנשמת האדם. היא כשושנה בין החוחים, על כל מדרך רגל היא זבת דם פצעיה. קרוא תקרא: "וי, קלני מחי, בושתי מהויתו!" "ורמינהו" ארוך מלפף אותנו כל ימינו. הנה באנו לעולם זה על מנת לדרוש שלום אמת ולבקש אהבת חסד, אולם כל ימי חלדנו הננו נוחלים רק מכאובי שנאה ורק עלבונות. באלפי אלפים בני אדם הננו פוגעים מן העריסה עד הקבר, אבל רק יחיד סגורה כורתים עמנו ברית אהבה ושלום — וכל השאר אויבים הם לנו. פעמים האדם נפטר מעולם זה ריק כשבא. ערירי, בלא רע וידיד. אפילו בנוי עזובה וישנאוהו. אפילו אשת חיקו בגדה בו. נמצא, שכל שאר הכריות, שנודמנו לנו בכרכים, בערים, בכפרים, ביערות, עם עדות שמש ובמחשכי לילה, בשעת דיקודים ועל צוקי הרים — כל אלו אויבינו הם? אויבים? מה פירושה של מלה זו? הלא אנו — הם! הלא צלם אחד לנו ונשמה אחת באפנו! מה דבר נפל בינינו? מי זה ערבב את הדעות ובלבל את הנשמות? ודאי טעות נשתרבה-פה: או אולי הוצאתי רבה על אחי הנבראים בצלמי? אולי בריתי מלבי המגום את האויבים, יצורי דמיוני החולה? אולם הכי את עיני בינתי תנקרו לי? הנה אני מקשיב סביבי כל הימים רק לענ, לענ, לענ. כי תמער רגלי בשננה — מיד המו! פיפות מתמלא עלי צחוק. כי יסתחרר עלי ראשי הצורב, כי יציקוני מכאובים, אשר ימליטו מפי קול נהי, כועקת שבר שיצאה מפי מוצל למבח — מיד ינדו עלי בראשיהם כעל משוגע, גאה, מתקדש וקוד הנהי נהפך בפיהם למין וזר. בין רכבות בני-האדם, אשר עברו ושבו עמי בדרך חיי, רק מעטים מהם, רק אחד, אולי מהם, נתן בי עין טובה זו והציץ בי הצצה זו, אשה לשמן, אולי, באתי לעולם זה, אם לא רמני גם האחד, ואפילו לא אחד מהם לחש לי פסוק זה, רמו זה, אשר כל מהותי תאבה ככה לשמעם.

שמה לחשך אדם: לא האמת היא מנמת אדם עלי אדמות ולא האהבה היא מחוז הפצו, כי אם שלל גונים ומשחק צבעי יופי? אולם הכי אין אנו חוצים בכעור עד צואר? הנה באנו לחוות יופי, להתעלם כפורפירת התפארת, ועל כל מדרך רגל אנו נומעים רק כעור, כעור, כעור. מה טיבם של פרצופים מכוערים אלו הסובבים אותי כל ימי מן העריסה עד הכפר השקר, אשר ישמע ודאי אחד אחרי מטתי? — מפני מה זרות לי עד הרוב, זרות עד לכאב, העינים המנצנצות סביבי, כאילו תוכן חלל ריק? מפני מה תשעים ותשע בנות-צחוק מן המאות יטילו בי צנה כרות תווית? ובכלל, מי יסביר לנו את פרושו של כעור זה, את

מהותן, את שרשו, את יניקתו? למה הוא? ואם יש בעולם מקור של יופי וזיו, איך נברא מתוכו כעור ולשם מה נברא? או אולי נבוא ונכפור במציאותו של מקור יופי וזיו? רנבי עפר אנחנו, ככהמות וכחיות, תאים, תאים, שנתלקטו יחריו על-פי משחק המקרה. נצר מגזע הקופים. ידענו, ידענו. אולם הן כל מהותנו מתקוממת כנגד השערה זו בלבד. אנו תובעים חמצן לנשימה, ומשיבים לנו: הנכנסו לכפירה, כלומר, השמידו את כל החמצן.

פעמים סימן-שאלה זה המכוון כלפי אחרים, נעקר פתאום ממקומו ונתקע בצדו של השואל עצמו. זר ומוקשה האדם גם לנפשו. הנה נולד הוא בעולם זה, נושם את אוירו שבעים שנה, מסתת אבנים, מסיע קורות, מיבש בצות ועל הרוב טובע בתוכן, מתבזה, מקרל וסופג קללות, לוקה ונלקה, חושד ונחשה, והעיקר, שהוא מבזבז את כל שנותיו, כל מאות השבועות, אלפי הימים, רבבות הרגעים על ענינים קטני ערך כל-כך, על עמל ויעה, על יגיעת שור, על רחיצה, כיבוס, שפשוף ועל מלחמות פעובות ועל הבל, הבל, הבל. סחי ומאוס מסביב. מכלל, שסחי ומאוס גם בפנים. כי מוקף כעור כלום אין הוא הכעור עצמו?— ומכל מקום אין הוא שולח. יד בנפשו, כי אם עוד מוליד אחרים ברמותו. כלום אין את שכרי אני מקבל? כלום איני ערב בעד פרא ראשון, ששתה את דמי חברו ההרוג מתוך גלגלתו?— כלום איני אחראי בעד מעשיהם שר ריכרד לב-הארי, אוטילה, נירון, קליגולה ובעד דברי טמרקן, שהכריז: „אין עונג גדול לאדם מלהרוג ולרצוח, לשפוך דמים כמים, להוביל בנים דעבדים וגשים—דשפחות?” כלום איני שותף לכך מעשה נבלה, הנעשה תחת השמש, לכל רוצח, הורג אנשים על אם דרכים, לכל אשה סרה משוטטת ברחובות ומפורת מבטיה לכל עובר-ושב? ואיך אני מעזו להתהלך בעולם זה עם אות קין ועם מאווי הסוורים החרותים על פני? הלא אני כולי בתם, כולי חמא! הוויתי היא—כתמי וחמאי. כאלו הן השאלות, פטר השאלות אשר אם נפתח להן נקב כחודה של מחט תשתערנה ערינו בני סוף כורעונים דרך נקב קטן של שק מלא, כסיעות עורבים, כפלגים זורמים מכל עבר. והתשובה? את, מעולם עוד לא נמדה שום תשובה אפילו אחר מששים של כאב השאלה. דינו בהערה, ברמו כל שהוא, במשהו, שהוא יותר נחמה מתשובה, ושמו של משהו זה הוא צער. הצער, אומרים אנו, רק בו יש זיק של יופי עליון, ניצוץ של אמת. הצעה הוא החנקן שבאוויר. נשימתנו, חנקן זה, שנשימתנו זקוקה לככוס גדול ממנו מלשל החמצן. הכעור והשנאה הם החנקן של אויר-נשימתנו. הן האוהבים והן האויבים מהיים ומחיים את האדם. אולם מרובים הנראים לאויבים מן האוהבים, הצער—מן התענונים, הנרצח לבעור—מן היופי, כעם שמרובה החנקן על החמצן. בלי אויבים היה

האדם ממחר להשרף כמו בלי חנקן. אפרתי: „האויבים והכעור הנראים, לפי שהאויבים אינם אלא אויבים לכתחלה, אבל אוהבים הם בדיעבד. וגם הכעור יופי הוא בדיעבד. כך יש, שהאוהב וגם היופי הם בדיעבד ההיפך הגמול ממהותם המשוערת. האוהב הוא האיריאה הבהירה, שניתנה לנו בלא יגיעה. תיכף להצצה ראשונה בפני אדם לוחש לנו פעמים קול: עם אדם זה נתהווע! זנבואתנו, מתקיימת, ולמה? לפי שבאחד עם פרצוף אדם זה, הנגלה לעינינו, עולה דיוקנו גם מתיכנו כאיריאה בהירה. פעמים צפה מתוכנו גם בטחה, שכבר ראינו פנים אל פנים את האיש הזה לפני ימים או שנים רבים, ואולי כבר היינו קרובים אליו ומקושרים בו. האוהב הוא לנו מתנת הנם. כנגד זה נגלה לנו האויב כאיריאה ממושמש. אנו מסתכלים בפניו, מעיינים בהם, מורחים עליהם, זר הפרצוף ומכוער בעינינו, ובכל זאת יש שאין אנו יכולים להסוח מסנו את מבטנו דוקא לפי שמכוער הוא. האויב הוא אוהבנו, שהסתתר תחת מסוה השנאה. הוא מרמז לנו ואומר: אדרבא, עמד-נא על מהותי, טרח ותקבל שכר! אמנם, לפי שעה אני ממושמש בעיניך, אורי גנוז מלפניך, אולם מה תגיד אחרי-כך, כאשר תגלה את מצפוני. האויב מעורה בנו כחות, מחשלנו, הוא נותן לנו ענין מצרף אותנו, והאוהב ממשמש את מהותנו. האוהב מקרבנו אל הבחילה, והאויב שופך קסמים על החיים. האוהב מיישן אותנו בזמירותיו, והאויב הוא לנו פעמון קורא לעבודה. האויב, שעשה עמנו שלום, חביב עלינו שבעתים מאוהב לכתחילה. האוהב הוא לנו מנוחה ונחלה, והאויב—רכוש ונפש, אשר עשינו לנו. יש שאוהבנו הם עלינו למעמסה, אבל אין אנו יכולים לראות את עצמנו בלי אויבנו. 4

כלום אפשר לעולם בלא אדם זה?—שואלים אנו פעמים את עצמנו, כשהננו מסתכלים בפרצופו של אדם, אפילו אם אויבנו כנפש הוא. כלום אפשר היה לחי בלא אדם פלוני או אלמוני?—הננו שואלים את עצמנו, כשהננו צופים לאחודינו על בני-האדם, שפגענו בדרךנו. כלום יכולתי להיות מה שהנני בלא הקטן שבאויבי?—שואל האדם את עצמו בשעה של חשבון-הנפש. אין הוא משעה את עצמו בלא כל בני-לוי אלו, כשם שאין הוא משער את גופו בלא כל אבריו. הוא כל בני-אדם אלו הם ידינו ורגלינו, אשר נשאו וטלטלו אותנו מעריסתנו עד היום, רכבות ידים ורגלים, שהיו ציות מתיכנו ומגדלות אצבעות וצפרניים עם כל הכרות חדשה. האויבים היו על הרוב הירים והרגלים הכי נאמנות. הם היו משיטים במים עזים, בשעה שאוהבים רבים היו אברים רצועים ומחולדלים, כל אדם למד להכיר את מהותי מאויביו יותר מאוהביו. על-ידי הכעור יורד האדם למעמקים ורואה שם גם את מצולות נשמתו. האויב והכעור הם האוהב וזוּפּי, שהתחפשו בפנינו ומסרו לנו את נפשם, כדי לשמש לנו חנקן. כל אדם

מוצא לו אויבים לפי סכום החנקן הנחוצ לנשימתו. בני-אדם יפים מתחזשים בכונה בשעת הצורך כמכוערים, לפי שבשעה זו ולאדם זה הם צריכים לשמש חנקן ורא חמצן. הכך הוא יופי ואהבה, אלא שמטשטש את עצמו בכונה ומתעטף בלבושים. לפיכך, מה שנגלה לאחר ברמות של כעור נגדה לשני, או אפילו רראשון בשעה אחרת, ברמות יופי.

מכאן החבה ליסורים, שמצויה אצל קרושים ונזירים. מכאן אהבת הכעור, שמצויה אצל משוררים של תקופות ידועות. האדם מחטט בעונג בפצעיו, לפי שיש פצע, שהוא דויתר חיים. יש בני-אדם המחזשים להם אויבים כשלל ומתנאים בהם. תאות העניות חומה באדם כתאות העשירות. אינסמינקט המות—כאינסמינקט החיים. המחלה היא גם חנ. מחוסם הוא ספור-המעשה באדם שהתעשר והיה מכל-מקום מתחפש מומן לזמן כבגדי עניים, יוצא עם תרמילו למקומות שלא היו מכירים אותו ומחזיר על הפתחים. פעמים קשה לאדם להפריד מן העניות, כשם שלא כל אדם מוכשר להחליף את האקלימה. אמנם, לא תמיד מוסיפים יסורים כח לאדם. פעמים הם מדכרכים את הגוף. דבר זה תלוי בסכום החמצן שבאדם. בני-אדם שנאכלו על-ידי הכעור, סימן רע הוא להם, ודאי היו נאכלים גם על-ידי השפעה. אדם, בעל סגולות וכחות, יכול לעמוד גם כנגד חנקן מרובה. כשרון אמנותי, שאכלו הפרסום, סימן הוא, שמיתה זו יפה לו. האדם, שנפל חלל לפני האויבים של משאת נפשו, ודאי היה מעורה בשרשו עם מתנגדיו, אלא שהיה מעוטף בלבוש קרוש של יופי. באו האויבים וקרעו מעליו את הלבוש. הוצג ערום ונגלה, שהוא אחר מהמונם. הרבה בני-אדם, שעמדו לשעבר במערכות הדוחמים עם הכעור, צופים אחרי זה לאחוריהם בתמיה ואינם משיגים כד-עיקר את התכלית, אשר לשמה נלחמו. נתברר להם, אחרי פשיטת הלבוש, שלחמו עם מהותם. אשה, אשר הודה מצומצם הוא, מסתאבת מיד אחרי שקרע הגבר מעליה את עדיה. הגבר בוחל בה כלוחם, הבוחל באידיאליו-חלליו, אולם אין ידיהם של אויבינו משיגה דקרוע מעלינו אלא את הלבושים השאלים והכוזבים. פעמים אויבינו מתחפשים לאוהבים ומושיבים אותנו בערמתם אל סיר הבשר: הרי לך משקר. כי לכך שאפת. אכול, שתה והשתתק. קפדן! רבים באמת ששתתקים. יפה היא התחבולה, הנהוגה בזמננו לנסות בה את הנביא, מתחבורתם של ראשונים. הראשונים היו זורקים אבנים בנביא, איש הרוח, ואנו זורקים בו פרחים. אנו נותנים לו כשר, פרסום ומחיאות-כפים. הננו עורכים לכבודו חגי-יובל, נאמים נאומים וקוצצים לו על-ידי כך את תלתליו. הננו מפרסמים את המונחיו ושיחת-חולין שלו בעתונים של שחרית וערבית: אדרבא, נראה נא אם יעמוד בו עכשיו רוח להרניז את מנותתנו!

יופי, שלבנו כבר גם בו, קשה הוא פישטעים מן הכעור. הנחת מסממת
 אותנו ומשיאה רהאמין, שהחיים הם שעשועים, מין זמר. ואילו אנחנו הננו
 פועלים, אשר שולחו לארץ זו לחצוב ממכרותיה ניצוצות יופי. אנו עלולים תמיד
 לתפור את היופי כתונת פסים לנופנו, ואילו אנו מצויים על ההתהדרות. ניצוצות
 היופי אינם נקנים אלא בעמל וקדושים לשמים. אויבינו, שהם הכאר העמוקה
 והשחורה, אשר אמת חיינו. משתקפת במימיה, תמיד בודקים אותנו ומשקיפים.
 הם מרגלים אחרינו אם מעלנו בשליחותנו. הכעור שמסביב מוליד בקרבנו צמאון
 ותשוקה לאש נבזה וליופי שמים. אלהים ברא את האדם חיר. כר שאר הבריות
 באו לנסותו. הכל אורכים ליחיד. היסורים באו לנסותו והתענוגים — לתהות
 עד קנקנו. יש לתמוה על אותם המתנאים בלבם ובפיהם, שניחנו בעין חדה
 להכיר את האדם בראיה ראשונה. הן רוב בני-האדם מהותם הפוכה לגמרי
 מכפי שנולדת לנו. כל אדם בא אלינו כמרגל; מתחפש בלבושים ומחבל תחבורות,
 כדי לנסותנו ולקרוע מעלינו לבושים. בני-האדם נוהגים לרדן על-פי מרת החושט,
 צבע הבגדים וההילוך. „פלוני בן-פלוני אשר חטמו מעוקם והוא מלוכש מעיל אפור
 עם פסים כתמתים” — רגילים אנחנו לאמר, והננו סבורים, שכבר גלינו על-ידי כך
 משהו ממהותו של האדם המדובר. הגדרות מעין אלו הן גם מסממניה של
 אמנות ידועה. זה הוא הריאליסמוס, שנירדן לטפל תמיד בכבושים טפלים. הוא
 עומד על קצה חטמו של האדם ומרמו משם על מצולות נשמתו. הריאליסמוס אינו
 רואה אלא את ערפם של החיים, וכחניו משולים להמרקקים הנפלאים, שרואים
 כל דגש חוק, נקודה, תג או פסוק כנפש חיה וממללת.

את הצער והכעור שלח לנו אלהים למחיה. הם עוקרים אותנו ביד חזקה
 מתוך הלבושים הכוזבים, מתוך הנקודות והתגים הטפלים, שהאדם נוטה תמיד
 להתרפק עליהם כעל עיקרים ולבלות בחברתם את ימי חדרו. הם עוקרים את
 סימן-השאלה, שאנו מעמידים בצדם של אחרים, ותולים אותו בצוארנו כקולר.
 הם מקרבים אותנו אל מהותנו ומלמדים להכיר את מהותנו על-ידי הבז ליופי
 הכוזב שבנו. הם מלמדים אותנו, שהכל בחיים יופי ומסוה, תוך ולבוש עם משחק
 גוניט. וכשאנו מסתכלים בכעור שמכביב, מתמרכרים, צועקים חסם ובורחים
 מפניו, הננו חשים, שבשכר זה הננו מוצאים בחובנו מאה שערים, שהנשמה עודה,
 מתברכת ממקודה ומפכה הוד עליון. זהו ההוד, שאנו דולים מתוך יופי, הנגלה
 לפנינו בדמות של כעור, כדי לצערנו ולהעשירנו. חודר הכעור לתוכנו ונעשה יופי,
 בחושך, הנספג אל תוך האור ונעשה אור.

.III

הַשְׁתוּמָּוֹת וְלַעֲג.

אחד האדם, היושב במסיבת אחרים ודורש בשבח עצמו, ואחד האדם, השותק בהתמדה במסיבתו של הברו, מעוררים לעג. הראשון, המתפאר, למשל, בעצמו, שהוא טוב, יפה או ישר, ראוי ללעג, לפי שהוא ודבריו סותרים זה את זה. ממה-נפשך: אם הלה באמת יפה הוא, הרי אין לו טוב מן השתיקה, שהלא מהותו של היופי הוא הפחד מפני ההתנגדות, ההכרת, הרטט של פרח והמעוף של צפור אל בין ערפלים. היופי הוא ניצוץ מסתתר, העטוף בכבוש בשוני. כיון שהלה מגלה את ניצוצו, סימן שמשקר הוא. והשקט נלעג הוא. גם שתיקתו הנמרצה של האדם השודרה היא בעיני אחרים, שהרי זה כאילו מעיד הלה על עצמו: אינני! איני שואף כל-עיקר להתגלות. אני הנירבנה, השלום! אולם הן הוויתו בעודם זה סותרת את שתיקתו, אם באמת מתכוון הוא לעבור על עצמו ולהעביר את אחרים עליו בשתיקה, אם כן—למה הוא חי? האומנם כבר בטל לגמרי את ישותו בפני אחרים ואינו אלא צל מתהלך? האמנם כבר כרת ברית שלום עם כר ההוים? לא. קרוב לשער, שאויב נוכל הוא וקתחפש במסוה השתיקה או מיגד לב, שאינו מעיז לעמוד בגלוי במערכות המלחמה, ודרך-אגב גם קצת מפש ומדמה, שאפשר לאחו את עיני אחרים ולהעלות את עצמו עליהם בכלי-זונה של השתיקה. והמפשות נלעגה היא. אדם שסר לבית חברו, ישב ופתח בשתיקה, הריהו ממש מנוחך. רעים, שכבר כרתו ברית שלום ביניהם, מתירים פעמים לעצמם את השתיקה. האהבה בין שתי נפשות, שהיא ברית עולם עדי עד, יסודה הרמסה.

אדם, המתפאר בפני אחרים, הריהו מעורר בהם לעג מעטף בכת-צחוק של לב טוב. השומעים ששים כסתח לבם על בעל הלשון וניהנים ממנו. בני-אדם אוהבים ביותר את ההתנגלות של אחרים, ביחוד, כשהיא כרוכה במפשות ירושת חם. אולם השותק מעורר לעג בצירוף שנאה כבושה. כי המדבר מכריז מלחמה על חברו בקול רם. הוא אומר: ניצוצי גדול משלך. אני גדול ויפה ממך! כנגד זה מלגלג עליו חברו בכבו ואומר: אדרבה, שלי גדול. יפה אני ממך! — לבו של השומע טוב עליו. ממה-נפשך: אם באמת ניצוצו של הלה גדול משלך, הרי הוא זורע אור סביבי וחאוי הוא שאחניף לו משהו ואתאבק

עמו משהו. יש ענין חדש בחיים. תקות הנצחון משחקת, המלחמה נמושה. ואם לאו — הרי הלה אינו אלא בעל-דברים, כלומר, שקרן, כלומר טפש — ואני חכם. אולם שתיקתו של חברנו סתומה לנו הרבה יותר, וכמעט תמיד מקרבת היא אותנו אל ההפסד. אם הוא שפל באמת בעיניו — גדוד הוא ממנו, ואם אינו אלא מתחפש לכן חלש של הנירבנה, בשביל לנצח בחולשתו את אחרים, הרי מסוכן הוא לנו. משתמש הוא ביופי, מורד הטבע, לתועלתו שכ הטבע. בוגד הוא. החשד מתרחק תמיד ריב בין בני-האדם. ואילו לא היה חשד בעולם היו שני בני-אדם זרים יושבים זה אצל זה, כורתים בשתיקה ברית רעות ואוהבים זה את זה מיד.

עד כאן באדם המונה את מעלותיו בפני אחרים או עובר על עצמו בשתיקה בולטת. אולם האדם, המונה בקול רם את מנרעותיהם של אחרים, כנון, המוכיח, המטיף, הנביא, איש הדיב והמדון, — הללו מעוררים, חוץ מן הלעג, גם הנש של השתוממות, בת-צחוק מטוב לב יחד עם שנאה כבושה בלב. הן הנביא מקיים את דבריו במעשיו, הוא צוות, מרים כשופר קולו, רץ ברחובות ערום ויחף ונותן את גוו למכים ולחיו למורטים. הוא מעורר בכריות השתוממות בעל-כרחם, שמעשיו הם עדיין. ומכל מקום הוא מעורר גם לעג, שעדיין יש פסול בנביא: הויתו. הנביא היה הראשון, שהתחיל לעורר לעג, לפי שמרד באיפוס. המתוקק צופה כמין ונותן לו דינים, אשר יחיה ויפיה במ. אב הוא לעם. העם, הבן מתלונן על המתוקק. תובע ממנו, מתרעם, מורד בו ומתחנן לפניו, אבל תמיד הוא מקושר בו. אולם הנביא בא ללחום עם החיים והטבע. הוא דורש מן האדם לב מהור. הוא לא רק אבי יתומים ודיין אלמנות, כהמתוקק, כי-אם גם תובע את דינם של העניים והרלים, של העמק והכבשה ומקטרני על הקרבנות. „אם כך — שואלים לנביא — למה לך הויה וקיום בעולם זה?" אפילו הילדים כבר זרקו אבנים בארישע, בנביא הראשון, שבקש לעדות בסערה לשמים כרבו. ואיזבל שחטה את הנביאים: אתם מטיפים רמות, בו תענשו. הנביא בחייו הוא איש משונע, הפכפך ונלעג. ורק אחרי מותם נתקדשו הנביאים על האנושיות, לפי שאחרי הסתלקותם נתפנה מקום בעולם לרבריהם.

ומכל מקום הנביא לא היה עדיין לוחם נגד הטבע, אדרבא, הוא לחם בעד הטבע, בעד העניים והרלים, בעד העמק והשפלה, בעד העורים והפסחים. הוא טען בעד החלשים, לפי שמבקש הוא להשוותם עם החזקים, בעדי הכח. הוא היה עדיין תמים ומאמין, שאפשר לכתת את החרבות לאתים ושיש מקום ליונק על חור פתן. הנביא היה עדיין מקושר עם העם. המתוקק הוא האב, והנביא — האם המככה את בניה ופעמים מנחמתם, וחרדה ביותר על הבן

החלש ובעל המום. נביאים רבים נבאו על חורבן בית-המקדש וחידוש הקרבנות. השוע לקח לו אשה וזנה בשביל להרמות אל העם ודהיות עמו בצרה. יזנה הנביא כבש את נבואתו ברחמים, כל הנביאים השיפו נחומים לעניה הסוערה. הם לא לחמו עם החיים מדעת, כי אם שלא מדעת. על-כן קדשה אותם האנושיות מדעת, אם כי כופרת היא בהם במעשה. הנביאים הם התיממה של תקופה, שבה הנביא מדבר בשמו של המין כנגד המין. „וידע כל בשר“, „ויבוא כל בשר“ הגיל עד לשונם של הנביאים. אולם מאחריהם ואילך עקר היחיד את עצמו לחלוטין מתוך המין. הוא נעשה אויבו הגלוי. בא החסיד, הלוחם עם הכלל לא בשם כל בשר, כי אם בשם האישיות. שונא הוא לא את בעלי-הכת, כי-אם את החלשה, את הטבע. מכאן ואילך ירדה שנאה גדולה ליחיד.

ניחם של ההמון אל החסידים, הצדיקים, הפרושים, הפילוסופים והמשוררים שבכל הזמנים מרובה הלעג על ההשתוממות. וגם בהשתוממות זו יש יותר סקרנות מהערצה. כל חסיד הוא בעיני אחרים בחוקת צבוע. „שונא אני את סולון—אמר העירוני ביון, — לפי שישר הוא“. כל אדם חי בחוקת רשע הוא. כיון שחי הוא הריהו ממילא חשוד. רק המתים והחיים הרחוקים מן העין הם כשרים קצת. אפילו הטבע מתיר לאהוב את החתוק, אולם גזור הוא על הקרוב, כדי להרבות פירוד בעולם, שלא יבואו הניצוצות לידי אחדות. הטבע מתור לאהוב את המין ואת האנושיות, אבל לא את האדם. עם-הארץ נכון לקרוע את תלמיד-החכם כדג, אבל יחד עם זה הוא להוט גם כן להתקרב אליו, להציץ, לכך-הפחות, בפניו, כבדבר של תמיהה, שתחילתו בעיניו ככלי זהב וסופו ככלי חרס. החיים חטא הם לאדם, ורק המרחקים אוצלים עליו יראה הרוממות, אם ניוון בשאר-רוח על אחרים. אולם, כשעם-הארץ רואה תלמיד-חכם כשהוא חי, מתהלך, אוכל ושותה כבני-אדם, כמותו ממש, הריהו בו לו סיד בלבד, ואחרי-כן גם בשפתיו. משבמלה הנבואה פסקה לגמרי גם הערצת היחיד וכמקומה באה ההשתוממות מפניו. החסיד, הקדוש והפרוש, הלוחמים בגלוי עם הטבע, מעוררים באחרים סקרנות, שיש בה מנה גדולה של כוז ליחיד, הפרש את עצמו מן הצבור והמין. כוז ליחיד תחת כוזו של הלה לטבע. כל יחיד לוחם הוא בכחינת משחק על הבמה, שהכל תאבים להסתכל בו, כל איש להוט לראות פנים-אל-פנים את המשורר, הרוכב ערבות. אבל אין שום אב מתרצה למסור את בתו ראשה לאויב-המין. דברי ימי חיי המשורר חשובים לבריות פי-כמה משירתו של המשורר. ספרים יפים אינם מתפרסמים אלא אחרי מות כותבם או בשנות זקנותו, ואלו שנודע טיבם לפני זה, סימן, שיש בהם פגם, שקר ממיר, אורגני, וודאי סופרים אלו חנפים הם והם מקרבים את ניצוצם אל ההוויה. אולם אמן, שאבד את עצמו

לדעת מעורר בדין סקרנותו של הקהל. המשתוקק להציץ ביופי זה, שהיה חוק
בל-כך עד כדי להרוס הווית אדם.

אולם גם המבע שש על היופי, פרח המות. רסיסי המל שבגביעי פרח זה
מקדם את המין ומשפרים אותו. הם מעוררים את התאווה שופכים קסמים על
מאויי הכשר, מפרים ומרבים את נידולי המין, אמן, אשר התקומם ביצירי-כפיו
כנגד החברה והמין, שהקים לו בגללם אייבים ולוענים, נעשה לבסוף ימיו לחתן
החברה או הלאום. אפילו משטיניו לשעבר ששים עליו עכשיו, כשכבר ניטל
ממנו אדמו וכחו, עורכים לכבודו חג לאומי ומצרפים את האנרגיה הכבירה של
חורבן והרס שבאמן זה על חשבונם של ישוב העולם ובנין החברה והלאום.
„שלנו הוא. נאותנו הוא!“ — מכרזים עליו הנואמים והמרקדים לפני החתן.
יש בנאומים אלו ובחגיגה זו שתי בנות-קירות: אחת של אמת ושניה של שקר.
שקר פרטי ואמת מינית. החברה מתעלמת באמת באמן זה, שהיה יתקדם כל
ימיו כנגדה, אוסר עליה את הבשר ואת השפלות ומצוה עליה לעוף למרומים.
המין בו למרומים, אולם המרומים עם תכלתם חיובים בעיניו, כמשחק-הגונים
בלחיה של ערמה רכה בכלולותיה, המסרסר בין המינים. הצעקות, האיטורים
והגזירות של המשורר והחסיד הם הגדרים שניתנו למין בשביל להמתיק עליו
את פריצתם. וכך היה לוחם תמים זה שלא מרעתו כל-שרת בידו של המין.
ראוי הוא לוחם זה להשתוממות וגם ללעג, לפי שוודאי גם הוא שקר קצה.
ולעג זה מצבכץ ביחוד בשעת הילולה. הנערכת לכבודו של חכם בסוף ימיו,
זוהי הג ההשתוממות.

שְׁנֵי מִיָּנֵי יוֹצְרִים.

שני מעמדות גם ליוצרים. בנים חביבים לרור ובנים חורגים. יוצאי ירך
הבל ויורשי קין.

יוצרים מכים גלים, רואים נצחנים בחייהם, מופיעים כמבשרי חג, ממים את
כל האננים והלבבות לרבריהם. מתהלכים בין שושנים לקול תרועות הירד ונוחלים
בחייהם שם גדולים. ויוצרים דלי-דמיה בעיני בני דורם, משיחים קמנים, נשכחים,
פוסעים בין חוחים, ובי דם וכובשים בעמל לא-אנוש נתיבות פתלתולים, ואם לא
יזכום כני-דורם בלעג, ימיתו בקרבם את הלב בדממה הזעומה, אשר
ישכינ' סביבם.

ואחר-כך— השכר והעונש. כניו של הבל רובם נוסעים עם בני דורם, עוברים
אל הנשיות. מהם מתים גם לעיני בני הדור עם תום התקופה. ויורשי קין
עולים עם קקן ימים, קמים ועילים מקברותיהם, בתי-כלאיהם בחייהם, קמים
ועולים ויושבים פעמים גם בראש.

מה פשר חיון זה? וסיוו מהו?—

לא כגלל אשר נשכני בני הקין מאנשי דורם ונעלו מבינתם, נחמת עולם
מיסיה דור ליוצרים מחוץ למחנה. אם טוב אינו תמיד סימן רע ליוצר, ולא
רק אנשי שאר-ימים הם מחוץ למחנה, כי אם כגלל אשר שונים הם שני מיני
היוצרים ילפני מותם ושירש נשמתם.

האיונים הם יוצרים למין. הם מסייעים לחוק העולם. כהכל הם רועי
צאן ומשקים את העדרים. משולים הם לכתולות יפות-הואח, ששלל-הנונים
כפרצופיהן אינו משחק אלא עי יום כלולות-הן כדי לאתו ביפי הבשר את כן
טין הזכה ולעשות על ידו שלחנה מינן. אולם מכיון שכבר קימו את נורי-הדין
של פריה ורביה הדין הן נעלות לנכר כמעדומי הכעור. גם יוצרים אלו הם שליחי
הטין והחכמה. בגלוי או כססתרים הם מציפי ישוב עולם וכנן חברה. רובם
נעשים כלי-שרת לפתור עלייתם שאלות חברה, לאום ומעמד. ולפי שהם עושים
שליחית ופיין, דרי אף הלא משלם להם כפעום, מחכבם על בני הדור ומטעימם
היו נהג וכבוד. יוצאי ירך הבל שרים שירת הרועים והצאן. הם גם הצאן.
רעו ילחכו רשא. יקצרו מאה שערים סכפי הרע.

יורשי קין הם הזורעים. זורעים בדמעה, מפזרים נרעינים לכל הרוחות. וסופות תשאנה את הנרעינים. אולם לא הם קוצרים, הם מתעבים את הקצירה ואת הנצחון, מאוסות עליהם פריה-ורביה. הם אוהבים את הזעום, את המשהו. הם אויבים גלויים ונסתרים של המין והישוב. למין חישרית דק. הוא מתנקם בשוממיו ולוחש להם: שוממים אתם את החיים ואת ההויה — אל נא תראו ברכה בפרי ידיכם. הצלבנו! מעמו בחיכם טעם מיתה! והם גומעים, גומעים כיום הרעל ומקדשים עליה. הם קדושים וסבלנים. יש בהם כח לחכות עד יעלה אורם. מהות כשרונם היא הסבלנות. מהות כחם—לזרות הלאה תענוגות ולרכוש לנפשם אויבים. אורם הוא צנוע, וודאי, מתמיד, עולה לאטו כאור כוכב רחוק, שמראשית דרכו הוא שם את פניו אל אחרי דורות רבים. הם חובקים את חיק הברידות ושותים אותה כמים. הם מורחים לא למין כי אם לשחרר נשמת היחיד מכבלי מין וחיים, להוותה עולה תמוסה לאלהיה.

והאור הצנוע והוודאי נותן כח ואיל לעניים יוצרים לצפות, לצפות ימים רבים, כעגונה למאהבה, אל הבאים אשר יחוננום, ולרוות מכוס הצפיה את המתיקות ואת התמרורים, אשר תשת אותם בתולת נצח בצפיתה לדודה, אלהיה.

שְׁלֹשׁ מְדַרְגּוֹת.

יש אשר שיחות מני קדם תפיצינה אור על תעלומות חיי יום ותקרבנה
 אך שכר אדם דברים לוטים בערפל.

והנה כפור-מעשה כר' ישראל בעש"ט.

פעם אחת היה הרב ניסע בדרך עם תלמידיו והיה משוחח עמהם בענינים
 העומדים ברומו של עולם. עברו על-יד אילן אחד. שעת ערב היום, פתאום ירד
 הבעש"ט מן הענלה, עמד נשען באיזן תפוש-מחשבות והתחיל מתנועע בכל
 גופו. אחרי-כן צוה הרב לר' ליב בן-שרה להעלות נר מתוך הארגו ולנקוב
 באילן חור כפי מרתו של הנר. עשה ר' ליב בן-שרה כך. הדליק הרב את
 הנר והעמידו בתיך החור היה גופו של הבעש"ט מתנועע אצל הנר, כשהשפתים
 היו לוחשות הפלה. כשכלתה דריקתו של הנר מחא הבעש"ט הקרוש כפיו, תלה
 עיניו למרום וקרא:

— ברוך השם, ניצלנו! —

ישבו הבעש"ט והתלמידים בעגלה. גזר הרב על אלקסי. וזו הסיסיס. קרנו
 פני הבעש"ט כמו אחרי ישועה גדולה. היתה דממה ואחריה פתח הרב את
 פיו ואמר:

— הבית, הבו גדול לאלהי ישראל! צרה גדולה התרחשה לבוא לעולם.
 גזירה רעה נגזרה על ישראל. הנר הדולק במל את הגזירה הרעה. נכרך לה'
 אלהי ישראל.

ספור-מעשה זה סח פעם אחת הרב ה' ברוך לחסידיו, כשהיו
 מורכבים בדרך ונתעכבו על-יד אילן אחד, כי גם כשעה זו היתה גזירה קשה
 מווסנת לבוא לעולם. עשה הנכד ככל מעשי הסבא. נקב חור באילן, הדליק
 נר, העמידו בחור, התנועע בכל הגוף, אלא שפיו רחש תפלה זו:

— רבונו של עולם, ארחי אברהם יצחק ויעקב ור' ישראל בן-שרה! גלוי
 וידוע לפניך, שאין שכלי משיג לבון את הכוונות של הסבא הגדול שלי, אולם
 יהא רצון לפניך כאילו כוונתי אותן

ספור-מעשה זה חזר וסח הרב מאפמא לחסידיו, כשעמרו על-יד איזן אחד

בדרך בשעה של גזירות קשות, שהיו מתרחשות לביא על-ישראל. אלא שהרב מאפסא העיר בשעת הספור כדברים האלה:

— רבותי! זקני הבעש"ט הקדוש, ידע להרזיק נר ולכונן את הכונות; הרב ר ברוך לא השיג את הכונות העמוקות שכ הסבא, אבל סוד הרליקה לא נעלם ממנו, ואנחנו, בעלי הלכות הממועטים והמחזית המדולדלים, אין בידינו לא סוד הרליקה ולא סוד הכונות. הבה ונסתפק נא בספור-מעשה בלבד, אולי יתווכו עלינו מן השמים ויבטרו בזכות אבותינו הגדולים את הגזירות.
הנמשל:

שלוש מדרגות כיופי. יש בני-אדם שניחנו כיופי דולק ויודע דעת עליון. נשמותיהם של הללו הן כצפרות חרות ברשת הכוסף ליופי, הם דבקים בהפאות וכשהם פורשים ממנה הריו הם כפורשים משורש נשמתם ומן החיות. מדרגה שניה—אלו, שאינם יודעים סוד היופי, אלא שיודעים סוד דליקתו, להשיא משואותיו. התפארת היא להם נר לנתיבתם, אבל לא אויר נשימתם. כת שלישית רחוקה מן היופי בלבה וקרובה אליו רק בפיה. התפארת ספור-המעשה היא להם, מלית היא למענם.

גם שלש זוגות-עינים מתהלכות בעולם. עינים—נרות-נשמה, שאורן חוצב ממקור היופי; עינים, היודעות, אמנם, את סוד הרליקה, אולם תלושות הן מן הלב, אין בינו וביניהן צנור שופע. דין להפקיע את עצמן, וכת שלישית של עינים, עדי שקר, שברקן הענו והמפואר כחך כוזב הוא, בא בירושה מדורות, כשלב היורש כבר נעשה חלל בקרבן.

וביוצא בזה ביצירה. יוצרים דבקים כיופי עליון, יודעים סוד היצירה ושומעים לחש נשמות ודברים, דעילי בלא בר. יוצרים מגששים כעורים, המסתפקים בכמלים ובסימנים, אלו הם הריאליסטים, המגששים במעשים ובתנועות חיצוניות רדון מהם על הנשמה. הם עבדי החושים ועומדים מבחוץ ומשיאים משואות אולם עין רואה להם. והריו גם כת שלישית של בעלי-דברים, אשר פיהם מלא תמיד אמרים על אפני היצירה, סודותיה ודרכיה. ולפי שכבס ריק הרי פיהם פנוי תמיד לדרוש על תכסיסי יצירה ולהשיא עצות טובות לאחרים;

יוצר, עשה כך! הדלק וכיון כך וכך!

שומר נפשו ירחק מהם.

הַקְדוּשׁ וְהַתְּלִין.

ההסתכלות בתולדות חיי האדם מגלה פעמים סדר הרמוני, המביא אותנו לידי השתוממות. דומה, שהכל במשקולת ובחשבון. כל תקופה מוזמנים לה צדיקה ורשעיה כפי השעור יש להרע מספר ראוי של נושאים כל טוב. כנגד כל ברו, היוצא מן הרוח, אנו שומעים כנגדו בת-קול מן הבשר, וכן להיפך, פעמים בת-הקול נשמעת טיה, ופעמים היא מתמהמהה לבוא עד התקופה הבאה, שכן תקופה אחת לזה מחברתה. כוס החיים אינה רשאית לחיזו מחוקה או גרושה אפילו טפה, ואם עוברת טפה על גדותיה של הכוס הרי תקופה זו עצמה או חברתה, תבאה אחריה, מחסרת מן הכוס לפי החשבון. וכוו היא כוס החיים: מלאה חולין ומסגרת קרושה מסביב. תאות בשרים, שוד, חמס, גזל, רצח — המה שעור קופתם של החיים, הפנים, היריעה. אידיאלי נוער, מוסר וקנים, יחידים בודדים שואפים לאמת ברנעי עליית-נשמה—זו היא העטרה של החיים. כל הבא לגרוע מן המסגרת או להוסיף עליה הריהו נענש בבחילה, הן במדת הטוב והן במדת הרע. טפות מן החכמה הגמלת, שהיא המות, נתזות לנגלה. הבשר מקבלן באהבה, במסירות, מכניע את עצמו תחת מרותן וסובל את מכותיהן. אולם משכא הקנא וגוול מן הפנים בשביד המסגרת, מיד קם עליו הבשר, שולח בו את לעגו וממנר את ממשלתו. נמצא, שהחכם והנביא הקיצונים הם הקוראים ללעג הכפורה, הם הגורמים.

תיון שגור הוא. אין מדה חדשה של הרע, המתחשפת במחו של אדם, שלא תמצא לה ידים, הממלאות את נזירותיה. כד שישל עריץ המחדש נזירה רעה, מוצא לו את משרתיו, כלי-השרת, שכמו הוקרעו מבטן רעשות שרות זו. כל המן מוצא, "אופריוצ'ניקים" מוכנים לפניו, להרוג, להשמיד ולחבר. פעמים נספלים אל המשרתים הרעים עוזרים רבים מכני אדם, שהיו אחייה מחוקקים לכשרים, כאילו היו עומדים כל ימיהם ומתנים למדה רעה זו, שיכריזו עליה, לפי שהיא מפעל חייהם. משתכריו על מדה רעה סימן, שכבר גרלה הבחילה במדת הטוב שכנגדה ננית, שהפס כרהך נס כיוכ שרד יח כל רוצחי הנפשות שבעולם והוציאם לתליה, כרי הוא, שלא-לאס יתפס אנשים כשרים את המקומות הפנויים והשואות התיקות תתמלאנה עד שהצורנה על מספרן הראשון.

עומדות שורות כסאות של צדיקים כנגד שורות כסאות של רשעים, ומן הצדדים שורות הבינונים, הלוחות החזקים, הפוסחים והמצפים. משנתפנה אחד הכסאות של הרשעים או הצדיקים, שאין לו כסא פנוי בשורה שכנגד, מיד מרמוזים לאחד מן הבינונים: התכבד, בינוני, עלה ותפוס כסא פנוי! — וכשם שאין צדיק מסתלק מן העולם טרם יעלה שמשו של אחר, כך עומדות גם השמשות של הרשעים על משמרותיהן. היה בעיר גולן, שהפיל את חתיתו על כל בני הסכיבה, תפסוהו והעלוהו לנדרום או שמת בידי שמים. שקמה הסכיבה. היו בני-האדם שמחים. לימים מועטים נתפרסם בסכיבה שמו של רוצח חדש, פעמים קשה מן הראשון, שבא להמשיך את מפעל-חיו של החולץ לפניו, ולא עוד אלא שגובה את חובם של הימים השלויים.

מעשה בצדיק אחד, שהיה יושב על כסאו ימים רבים, צדיק הדור. פנוי היה הכסא לקראתו שלא נמצא לו רשע כנגדו, בעל שעור-קומה כמותו. נתן הצדיק כשופר קולו להזהיר את הבריות על חשש של חילול קודש וניזלת עניים ודלים. כשר היה כתינוק בן-יומו והטיל שפות מתוך הכוס, יצא דינו של הצדיק מן הבשר לסיף. הכריזו במדינה: מי חיד תתיו ראש זה ונחלה שכר רב! — נחבקש איש בכר המדינה ולא נמצא. קדוש היה הנביא על העם כאלהים. דממה במדינה. אולם לא לאורך ימים. מבין הבינונים יצא השני. תפס מקומו עד הכסא הפנוי, לקראת צדיק הדור. עם שקיעת שמש ירד הסיף. ראש צדיק לא זע, לא זעה יד רוצח. היא כרתה את גזעה, שאילמלא אותו צדיק לא היה בינוני זה תופס כסא פנוי של הרע.

